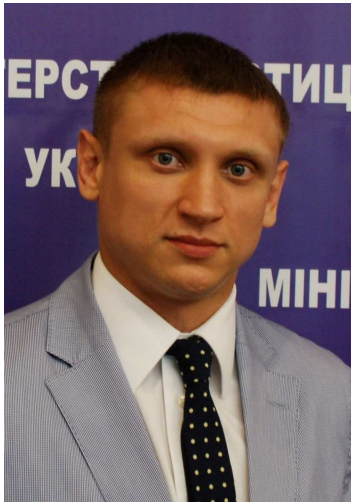

УДК 342.572

DOI:10.32366/2523-4269-2018-64-3-33-39

Нестерович Володимир Федорович,

доктор юридичних наук, доцент

(Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка, м. Сєвєродонецьк)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2614-0426>

ПОНЯТТЯ, СУТНІСНІ РИСИ ТА ВИДИ НОРМ ВИБОРЧОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У статті розкрито поняття, сутнісні риси та види норм виборчого права України. Зазначено, що норми виборчого права мають шість сутнісних рис: 1) особливий зміст; 2) установчий характер; 3) специфічність структури; 4) особливий час дії; 5) полівалентний характер; 6) особливий суб'єктний склад. Виборче право України містить досить велику кількість норм, які також відрізняються одна від одної за різними ознаками. Кожен вид виборчих норм має свій специфічний зміст та особливе призначення у виборчому праві України.

Ключові слова: поняття; сутнісні риси; види норм; норми виборчого права України; вибори.

Постановка проблеми. Найменшим елементом виборчого права, як підгалузі конституційного права України, є його норми. Саме ознайомлення з нормами виборчого права дозволяє побачити його особливий характер та зміст. Під «нормою виборчого права» слід розуміти загальнообов'язкове правило поведінки, яке встановлене та гарантоване державою з метою регулювання суспільних відносин, які пов'язані з порядком підготовки та проведення виборів до представницьких органів публічної влади. Норми виборчого права доволі часто позначають більш лаконічним терміном «виборчі норми».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття, сутнісні риси та види норм виборчого права України знайшли своє відображення у працях таких вчених, як Я. Берназюк [1], М. Козюбра [2], О. Марцеляк [3], Т. Подорожна [4], О. Сінкевич [5], О. Совгіря [6], В. Федоренко [7], Я. Чистоголяний [8] та інших. Разом з тим, з огляду на надзвичайний динамізм сучасного виборчого права України, яке є підгалуззю конституційного права України [9], питання поняття, сутнісних рис та видів норм виборчого права потребує свого подальшого вивчення та наукового обґрунтування.

Формування цілей. Метою даної статті є розкриття поняття, сутнісних рис та видів норм виборчого права України.

Виклад основного матеріалу. Нормам виборчого права України властиві загальні ознаки, якими характеризуються усі види правових норм. До таких ознак у юридичній науці прийнято відносити: 1) загальнообов'язкове правило поведінки; 2) виступає регулятором суспільних відносин; 3) має формально визначений характер; 4) прийнята в установленому порядку; 5) виконання забезпечується можливістю застосування державного примусу. Поряд з загальними ознаками, нормам виборчого права також притаманні й особливі риси, що у свою чергу дозволяє їх відрізнити та відокремити від інших видів правових норм.

До сутнісних рис норм виборчого права України варто віднести:

1) особливий зміст – регулюють особливе коло суспільних відносин, які пов'язані з порядком підготовки та проведення виборів до представницьких органів публічної влади;

2) установчий характер – визначають засади, порядок та строки підготовки і проведення виборів до представницьких органів публічної влади;

3) специфічність структури – більшість норм виборчого права не має усталеної трьохскладової структури «гіпотеза – диспозиція – санкція». Найбільш поширеними є норми виборчого права України, які складаються лише з диспозиції або гіпотези та диспозиції. Хоча у виборчому праві звичайно присутні і норми, які містять санкції;

4) особливий час дії – більшість норм виборчого права України реалізується під час підготовки та проведення виборів до представницьких органів публічної влади. Тобто, реалізацію багатьох норм виборчого права неможливо здійснити поза межами строків та етапів виборчого процесу;

5) полівалентний характер – одночасна належність значної групи норм виборчого права України до двох або більше галузей національного права: бюджетного, трудового, цивільного, господарського, адміністративного або кримінального;

6) особливий суб'єктний склад – норми виборчого права України регулюють діяльність особливого кола суб'єктів: виборців, кандидатів, довірених осіб кандидатів, членів виборчих комісій, офіційних спостерігачів, виборчих комісій, політичних партій, громадських організацій тощо.

Виборче право України містить досить велику кількість норм, які також відрізняються одна від одної за різними ознаками. Це говорить про багатоманітність, динамічність та складність норм виборчого права, де кожен їх вид має свій специфічний зміст та особливе призначення. У зв'язку з цим, для більш якісного розуміння норм виборчого права слід здійснити їхню класифікацію за різними критеріями.

1. За юридичною силою:

1) Конституційні виборчі норми – закріплені безпосередньо в Конституції України та мають найвищу юридичну силу щодо всіх інших правових норм. Конституція України містить близько двадцяти виборчих норм, які відносять вибори до основних форм народного волевиявлення (ч. 1 ст. 38, ст. 69); встановлюють основні принципи виборчого права (статті 70, 71, 76, 103, 136, 141); закріплюють засади реалізації суб'єктивного виборчого права (статті 70, 71, 76, 103, 136, 141); визначають засади проведення виборів до органів державної влади (статті 76, 77, 85, 90, 103, 106), Верховної Ради АРК (статті 85, 136) та органів місцевого самоврядування (ст. 141) тощо [10].

2) Міжнародно-правові виборчі норми – закріплені у міжнародних договорах, які ратифіковані Україною, та мають верховенство над нормами національного права, крім норм Конституції України. До міжнародно-правових виборчих норм варто віднести: ст. 21 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року [11], ст. 3 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року [12], ст. 5 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 25 грудня 1965 року [13], ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року [14], ст. 7 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок від 18 грудня 1979 року [15] тощо.

3) Законодавчі виборчі норми – закріплені у законодавчих актах України та мають вищу юридичну силу. До цього виду виборчих норм слід віднести норми, які містяться у законах та кодексах України. Більшість законодавчих виборчих норм закріплена у п'яти законах України: «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV [16], «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 року № 4061-VI [17], «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 року № 595-VIII [18], «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року № 1932-IV [19] та «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року № 698-V [20].

4) Підзаконні виборчі норми – закріплені у підзаконних правових актах, що приймаються на основі та відповідно до Конституції та законів України. Підзаконні виборчі норми зазвичай містяться в постановах Верховної Ради України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, постановах Центральної виборчої комісії, актах регіональних та місцевих органів публічної влади тощо.

2. За територією дії:

1) Наднаціональні виборчі норми – поширюють свою дію на територію держав-учасниць міжнародного договору, у якому вони закріплені. Необхідною умовою поширення дії такого роду виборчих норм є ратифікація певною державою відповідного міжнародного договору. Наприклад, дія ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року [14], яка визначає основні принципи виборчого права, поширюється на територію 168 його держав-учасниць. До їх складу входить і Україна, яка ратифікувала цей міжнародний договір ще у 1973 році.

2) Загальнонаціональні виборчі норми – поширюють свою дію у межах усієї території України. До загальнонаціональних виборчих норм слід віднести норми, закріплені в Конституції, законах та кодексах України, постановах Верховної Ради України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, постановах Центральної виборчої комісії, інших актах загальнонаціональних органів державної влади, що стосуються порядку підготовки та проведення виборів в Україні.

3) Регіональні виборчі норми – поширюють свою дію в межах певного регіону України. До цього виду виборчих норм прийнято відносити норми, які закріплені у правових актах регіональних органів публічної влади. До їх числа прийнято відносити норми, які були прийняті органами влади Автономної Республіки Крим, органами державної влади, органами місцевого самоврядування обласного та районного рівнів тощо.

4) Місцеві виборчі норми – поширюють свою дію в межах міста, селища, села, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями або добровільним об'єднанням жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. До місцевих виборчих норм зазвичай відносять норми, закріплені у правових актах органів місцевого самоврядування. Інколи в юридичній літературі не проводиться різниці між регіональними та місцевими правовими нормами.

3. За рівнем правового регулювання:

1) Матеріальні виборчі норми – безпосередньо регулюють суспільні відносини у сфері виборчого права шляхом встановлення юридичних прав та обов'язків його суб'єктів. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 9 Закону України «Про вибори Президента України», Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг 35 років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом 10 останніх перед днем виборів років [16].

2) Процесуальні виборчі норми – визначають порядок та процедуру реалізації норм матеріального виборчого права. Наприклад, згідно з ч. 3 ст. 15 Закону України «Про місцеві вибори», проміжні вибори депутата сільської, селищної ради призначаються на останню неділю 60-денного строку з дня прийняття рішення про їх призначення, а виборчий процес розпочинається за 50 днів до дня проміжних місцевих виборів [18].

4. За методом правового регулювання:

1) Диспозитивні виборчі норми – містять права та обов'язки суб'єктів виборчого права, які наступають унаслідок вчинення ними певних дій, що спрямовані на задоволення власних інтересів та потреб. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 10 Закону України «Про вибори народних депутатів України», право висування кандидата на пост Президента України належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через політичні партії, а також шляхом самовисування [17].

2) Імперативні виборчі норми – містять категоричний припис щодо правила поведінки суб'єкта виборчого права в конкретній ситуації. Наприклад, згідно з ч. 5 ст. 20 Закону України «Про Державний реєстр виборців», у разі внесення змін до персональних даних Реєстру орган ведення Реєстру, який вніс зміни, письмово повідомляє про це виборця [20].

5. За колом суб'єктів:

1) Загальні виборчі норми – поширюють свою дію на невизначене коло суб'єктів у сфері виборчого права. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 71 Конституції України, вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування [10].

2) Спеціальні виборчі норми – поширюють свою дію на чітко визначене коло суб'єктів виборчого права. Наприклад, згідно з ч. 3 ст. 6 Закону України «Про вибори народних депутатів України», для забезпечення умов для вільного волевиявлення військово-службовцям строкової служби в день голосування надається відпустка для участі в голосуванні не менш як на чотири години [17].

3) Виняткові виборчі норми – визначають виняткові випадки із загальних та спеціальних правил у сфері виборчого права. Так, згідно з ч. 5 ст. 87 Закону України «Про місцеві вибори», витрачання коштів з рахунку виборчого фонду після 18 години останнього дня перед днем повторного голосування здійснюється виключно у разі, якщо рахунки за товари, роботи і послуги були виставлені до зазначеного часу [18].

6. За характером правового припису:

1) Уповноважуючі виборчі норми – встановлюють права або повноваження певних суб'єктів під час підготовки та проведення виборів в Україні. Наприклад, згідно з п. 7 ч. 1 ст. 85 Конституції України, до повноважень Верховної Ради України належить призначення виборів Президента України у строки, передбачені цією Конституцією [10].

2) Зобов'язуючі виборчі норми – встановлюють імперативний припис відповідному суб'єктові під час підготовки та проведення виборів в Україні, який вказує на необхідність здійснення ним певних дій. Наприклад, згідно з ч. 5 ст. 13 Закону України «Про Центральну виборчу комісію», органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, а також державні підприємства, установи і організації зобов'язані сприяти Комісії та її членам у здійсненні ними своїх повноважень [19].

3) Забороняючі виборчі норми – встановлюють категоричний припис відповідному суб'єктові під час підготовки та проведення виборів в Україні не робити або утримуватися від здійснення певних дій. Наприклад, згідно з ч. 3 ст. 67 Закону України «Про вибори народних депутатів України», забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, у тому числі щодо партій – суб'єктів виборчого процесу та кандидатів у народні депутати України, протягом останніх двох днів перед днем голосування [17].

7. За галузевою приналежністю:

1) Конституційно-правові виборчі норми – належать виключно до галузі конституційного права України. Більшість конституційно-правових норм, як правило, зосереджена в Конституції України та п'яти законах України, що безпосередньо визначають порядок підготовки та проведення виборів в Україні.

2) Полівалентні виборчі норми – одночасно належать до двох або більше галузей національного права. У якості прикладу можна назвати норми Кодексу України про адміністративні правопорушення, які визначають правопорушення, що посягають на виборчі права громадян або ж подібного роду норми з Кримінального кодексу України.

8. За часом дії:

1) Постійні виборчі норми – мають необмежений характер дії у часі у сфері виборчого права. Постійною виборчою нормою слід вважати будь-яку норму у сфері виборчого права, якщо її дію не обмежено чітко визначеними часовими рамками. Дія постійних виборчих норм може бути припинена лише у разі зміни, скасування виборчої норми або внаслідок втрати нею чинності. Більшість виборчих норм мають постійний характер дії, що обумовлено принципом стабільності виборчого права України.

2) Тимчасові виборчі норми – час дії обмежується певними часовими рамками або певною подією у сфері виборчого права. Головним призначенням тимчасових виборчих норм є вирішення ситуативних питань, які не потребують багаторазового застосування та, як правило, пов'язані з певною подією щодо підготовки та проведення виборів. Наприклад, згідно з п. 3 Перехідних положень Конституції України, чергові вибори Президента України проводяться в останню неділю жовтня 1999 року [10]. Це означає, що після проведення вказаних виборів зазначена виборча норма вичерпала свою дію.

9. За змістом диспозиції:

1) Виборчі норми-принципи – закріплюють вихідні положення, на яких ґрунтуються виборче право, організація виборчого процесу та діяльність виборчих комісій під час підготовки та проведення виборів. Наприклад, згідно з ч. 2 ст. 2 Закону України «Про Центральну виборчу комісію», Комісія будує свою діяльність на принципах верховенства права, законності, незалежності, об'єктивності, компетентності, професійності, колегіальності розгляду і вирішення питань, обґрунтованості прийнятих рішень, відкритості і публічності [19].

2) Виборчі норми-декларації – проголошують встановлення певних принципів та засад у сфері виборчого права. Виборчі норми-декларації зазвичай властиві нормам, які закріплені у міжнародно-правових актах. Наприклад, згідно зі ст. 3 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, Високі Договірні Сторони зобов'язуються проводити вільні вибори з розумною періодичністю таємним голосуванням на умовах, які забезпечують народові вільне виявлення його думки під час вибору законодавчої влади [12].

3) Виборчі норми-завдання – визначають нормативні орієнтири розвитку певного напрямку у сфері виборчого права. Наприклад, згідно зі ст. 3 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», основними засадами політики у сфері розбудови державності є: вдосконалення системи проведення виборів до Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування [21].

4) Виборчі норми-дефініції – містять визначення правових термінів та понять, що стосуються підготовки та проведення виборів. Наприклад, відповідно до ч. 5 ст. 57 Закону України «Про місцеві вибори», політична реклама – це одна з форм передвиборної агітації, розміщена за допомогою рекламних засобів, яка спонукає виборців голосувати за або не голосувати за певного суб'єкта виборчого процесу [18].

10. За повнотою регулювання:

1) Первинні виборчі норми – визначають правило поведінки у сфері виборчого права в повному обсязі без будь-яких відсилань до інших норм. Наприклад, згідно зі ст. 5 Закону України «Про вибори Президента України», участь громадян України у виборах Президента України є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у виборах. Як видно з наведеного прикладу, правова норма вичерпно визначає засади добровільності участі громадян у виборах без будь-яких відсилань до інших норм цього Закону чи інших нормативно-правових актів України [16].

2) Посилкові виборчі норми – правило поведінки у сфері виборчого права повністю не викладається, натомість міститься відсилання на конкретну норму цього ж або іншого нормативно-правового акта. Наприклад, згідно з ч. 4 ст. 28 Закону України «Про вибори народних депутатів України», право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають суб'єкти подання, зазначені у частині другій статті 27 цього Закону, та кандидати в депутати у відповідному одномандатному окрузі. Головним призначенням посилкових норм є вимоги юридичної техніки щодо уникнення зайвих повторів у тексті правового акта [17].

3) Бланкетні виборчі норми – правило поведінки у сфері виборчого права сформульовано в самій загальній формі та відсилає для кінцевого його розуміння до інших нормативно-правових актів без вказівки на конкретну норму. Тобто, при бланкетному викладі елемента норми права він залишається невизначеним. Найбільш типовими бланкетними формулюваннями, які зустрічаються у виборчому законодавстві, можна назвати такі: «у встановленому законодавством порядку», «передбачені законодавством, що регулює», «передбачені законодавством для», «передбачені Конституцією України, цим та іншими законами України», «відповідно до цього та інших законів України» тощо. Наприклад, згідно з ч. 3 ст. 10 Закону України «Про Центральну виборчу комісію», порядок організації роботи Комісії визначається цим Законом, Регламентом Центральної виборчої комісії, а також іншими актами, що приймаються Комісією на виконання цього та інших законів України [19].

Висновки. Норми виборчого права мають шість сутнісних рис: 1) особливий зміст; 2) установчий характер; 3) специфічність структури; 4) особливий час дії; 5) полівалентний характер; 6) особливий суб'єктний склад. Виборче право України містить досить велику кількість норм, які також відрізняються одна від одної за різними ознаками. Кожен вид виборчих норм має свій специфічний зміст та особливе призначення у виборчому праві України.

Список використаних джерел

1. Берназюк Я. О. Розмежування актів суб'єктів владних повноважень в аспекті їх основного поділу на нормативні та ненормативні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 5–15.
2. Козюбра М. Принцип верховенства права і реформа виборчої системи. *Вибори та демократія*. 2008. № 4. С. 84–87.
3. Марцеляк О. В. Виборче право: сучасне розуміння і сутність. *Публічне право*. 2011. № 2. С. 12–18.
4. Подорожна Т. С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції: монографія. Львів: ПАІС, 2009. 196 с.
5. Сінькевич О. В. Норми конституційного права України: автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 17 с.
6. Совгіря О. В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 536 с.
7. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. Київ, 2016. 616 с.
8. Чистоголянний Я. В. Конституційно-правові норми в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 20 с.
9. Нестерович В. Ф. Виборче право як підгалузь конституційного права України. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 44–49.
10. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Загальна декларація прав людини: прийнята та проголошена резолюцією ГА ООН від 10 грудня 1948 року № 217 А (III). *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 3. С. 69–74.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 року: ратифікована Законом України 17 липня 1997 року № 475/97-ВР разом з першим протоколом та протоколами № 2, 4, 7 та 11. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст. 263.
13. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 25 грудня 1965 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105
14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року: ратифікований Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 грудня 1973 року № 2148-VIII (з двома факультативними протоколами). *Верховна Рада України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
15. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок від 18 грудня 1979 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
16. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 року № 474-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 14. Ст. 81.
17. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року № 4061-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 10. Ст. 73.
18. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37–38. Ст. 366.
19. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 року № 1932-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 36. Ст. 448.
20. Про державний реєстр виборців: Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 20. Ст. 282.
21. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 527.

Нестерович Владимир Федорович,

доктор юридических наук, доцент

(Луганский государственный университет внутренних дел имени
Э. А. Дидоренко, г. Северодонецк)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2614-0426>

ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТНЫЕ ЧЕРТЫ И ВИДЫ НОРМ ИЗБИРАТЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАИНЫ

В статье раскрыто понятие, существенные черты и виды норм избирательного права Украины. Указано, что нормы избирательного права имеют шесть существенных черт: 1) особый смысл; 2) учредительный характер; 3) специфичность структуры; 4) особое время действия; 5) поливалентный характер; 6) особый субъектный состав. Избирательное право Украины содержит достаточно большое количество норм, которые также отличаются друг от друга по различным признакам. Каждый вид избирательных норм имеет свое специфическое содержание и особое предназначение в избирательном праве Украины.

Ключевые слова: понятие; существенные черты; виды норм; нормы избирательного права Украины; выборы.

Nesterovych Vladimir Fedorovich,

Doctor of Law, Associate Professor

(Lugansk State University of Internal Affairs named after
E. O. Didorenko, Severodonetsk)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2614-0426>

CONCEPTS, ESSENTIAL FEATURES AND TYPES OF NORMS OF THE ELECTION LAW OF UKRAINE

The article deals with the concept, the essential features and types of norms of the election law of Ukraine. The author defines the norm of the election law as a mandatory rule of conduct, which is established and guaranteed by the state in order to regulate social relations, which are connected with the procedure for preparing and conducting elections to representative bodies of public authority. The election law of Ukraine contains quite a large number of norms, which also differ from each other on different grounds. Each type of electoral norms has its own specific content and a special purpose in the election law of Ukraine.

The essential features of the norms of the election law of Ukraine should include: 1. Special content – regulates a special range of social relations that are related to the procedure for the preparation and conduct of elections to representative bodies of public authority. 2. Institutional nature – determine the principles, procedure and timing of preparation and conduct of elections to representative bodies of public authority. 3. Specificity of the structure – the overwhelming majority of the rules of the election law does not have an established three components of the structure «hypothesis-disposition-sanction». The most widespread are the norms of the election law of Ukraine, which consist only of disposition or hypothesis and disposition. Although in the election law there are usually norms that contain sanctions. 4. Special time of action – the overwhelming majority of the norms of the election law of Ukraine are implemented during the preparation and conduct of elections to representative bodies of public authority. That is, implementation of many norms of election law cannot be carried out outside the terms and stages of the electoral process. 5. Polyvalent character – the simultaneous attachment a large group of norms of the election law of Ukraine to two or more branches of national law: budgetary, labor, civil, economic, administrative or criminal. 6. Special subjectivity – the norms of the election law of Ukraine regulate the activity of a special circle of subjects: voters, candidates, proxy of candidates, members of election commissions, official observers, election commissions, political parties, public organizations, etc.

Key words: concept, essential features, types of norms, norms of election law of Ukraine, election.

Надійшла до редколегії 08.06.2018